

Helse- og omsorgsdepartementet

Oslo, 15. september 2026

Høringsinnspill: NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen

Innledning

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) takker for muligheten til å komme med innspill på *NOU 2026:6 Den nye velferdskommunen*. Vofo er interesseorganisasjonen for 11 studieforbund. Vi fremmer voksnes læring ved å bidra til mangfold, utvikling og ny kunnskap og er et felles forum for voksnes læring i demokratiske og ideelle organisasjoner. Vi syntes det er rart at vi ikke var ført opp som en mottaker av denne høringen som er en så sentral del i vårt virke.

Utredningen peker på en av de viktigste samfunnsutfordringene Norge står overfor: hvordan vi kan trygge universelle helse-, omsorgs- og velferdstjenester når behovene øker, tilgangen på arbeidskraft blir knappere og kommunene får mindre handlingsrom.

Voksenopplæringsforbundet støtter utvalgets grunnleggende forståelse av at framtidens velferd ikke skapes av offentlige tjenester alene, men i samspill mellom innbyggere, nærmiljø, sivilsamfunn, arbeidsliv og offentlige tjenester. Dette er et av hovedpoengene i NOU-en, der utvalget understreker at offentlige instanser i større grad må støtte, mobilisere og spille sammen med ressursene som finnes hos den enkelte og i sivilsamfunnet rundt. Samtidig mener vi det er synd at utredningen ikke har fått med seg at en stor del av infrastrukturen utvalget etterlyser, allerede finnes.

Vårt hovedbudskap er derfor enkelt: Studieforbundsordningen er den etablerte, nasjonale og lokalt forankrede infrastrukturen for læring, mestring, deltakelse og frivillig organisering som utvalget leter etter. Vofo er imponert over at utvalget i praksis har klart å skape det som allerede finnes. Det tar vi som en annerkjennelse på at vi gjør noe riktig.

Våre anbefalinger

Voksenopplæringsforbundet anbefaler at regjeringen i oppfølgingen av NOU 2026:6:

- Omtaler studieforbund eksplisitt som en nasjonal og lokal infrastruktur for læring, mestring, deltakelse og forebygging.
- Inkluderer studieforbundene som relevante partnere i det målrettede samfunnsoppdraget for framtidens velferd.
- Utformer virkemidler som styrker eksisterende frivillig infrastruktur, framfor å bygge parallelle strukturer rundt kommunene.
- Avklarer frivilligsentralenes rolle slik at de støtter og kobler, men ikke overtar, styrer eller konkurrerer med den organiserte frivilligheten.
- Legger til grunn at forebygging ikke bare skjer gjennom tjenester, men også gjennom organisert læring, frivillig deltakelse, sosiale fellesskap og lokal mestring.

Studieforbundsordningen hva den er, og hvorfor den er relevant

Studieforbundsordningen er en lovforankret ordning for frivillig voksenopplæring.

Voksenopplæringsloven skal fremme livslang læring gjennom organisert kursaktivitet ved siden av det formelle utdanningssystemet. Loven skal blant annet ivareta opplæring og deltakelse i frivillige organisasjoner, bidra til kulturelt mangfold og ta vare på kulturarven gjennom læring. Studieforbund

er definert som ideelle og demokratiske organisasjoner som er godkjent etter loven, og som utfører oppgaver innenfor voksenopplæring gjennom sine medlemsorganisasjoner.

Dette gjør studieforbundene til noe mer enn kursleverandører. De er en demokratisk, frivillig og lokal læringsinfrastruktur som gjør det mulig for lag, foreninger og medlemsorganisasjoner å utvikle kunnskap, ferdigheter, fellesskap og mestring i hele landet.

For å sette dette i perspektiv så viser [Vofos statistikk](#) fra 2025 at våre studieforbund gjennomførte 40 058 kurs, med 401 792 deltakere som utgjør til sammen 1 077 562 kurstimer. Det ble gjennomført kurs i 354 av 357 kommuner. Dette er ikke en mulig framtidig struktur; det er en eksisterende struktur som allerede når bredt ut i lokalsamfunnene. Studieforbundsordningen forvalter offentlige midler, er lokalt forankret og er styrt etter frivillighetens premisser og lokale behov.

Studieforbundene legger til rette for aktivitet som gir læring, mestring og sosial deltakelse på tvers av alder, bakgrunn, funksjonsevne og geografi. Dette samsvarer direkte med NOU-ens ambisjon om å styrke aktivitet, deltakelse og funksjon i lokalsamfunnet. Når utvalget etterlyser virkemidler som kan redusere eller utsette behovet for velferdstjenester gjennom forebygging, deltakelse og mestring, må studieforbundsordningen derfor forstås som en del av løsningen.

Velferdskommunen trenger eksisterende sivilsamfunnsinfrastruktur

Utvalget har rett i at velferdskommunen trenger sterkere samspill med sivilsamfunn og frivillighet. NOU-en peker på at nærmiljøet er en helse- og velferdsressurs, og at frivilligheten ofte trekkes fram som en mulig løsning i møte med strammere offentlige budsjetter og rekrutteringsutfordringer. Utvalget understreker samtidig at frivilligheten ikke er en automatisk tilgjengelig ressurs, men krever tilrettelegging og rammevilkår som gjør innsatsen bærekraftig og ivaretar frivillighetens egenart.

Dette er et viktig poeng. Frivilligheten kan ikke behandles som en reservekapasitet kommunen kan hente inn når tjenestene blir presset. Frivillighetens styrke ligger i egenarten: engasjementet, fellesskapet, medlemsdemokratiet, tilliten, nærheten og den lokale forankringen. Skal frivilligheten være en bærekraftig velferdspartner, må staten og kommunene investere i de strukturene som allerede gjør frivilligheten i stand til å bidra.

Studieforbundene er en slik struktur. Gjennom studieforbundene får frivillige organisasjoner tilgang til pedagogisk støtte, godkjenning av studieplaner, kursadministrasjon, tilskuddsforvaltning, dokumentasjon og kvalitetssikring. Samtidig bevares organisasjonenes autonomi og lokale eierskap. Det er nettopp denne kombinasjonen av offentlig finansiering, demokratisk forankring, lokal tilgjengelighet og frivillig styring som gjør ordningen særlig relevant.

Forebygging og mestring skjer også gjennom læring

Voksenopplæringsforbundet støtter utvalgets vektlegging av mestring, forebygging og helsefremmende arbeid. NOU-en peker på at det er behov for sterkere forebyggende og helsefremmende innsats, og foreslår et delmål i det praksisnære programmet om å mobilisere innbyggere, medarbeidere, frivillighet, ideelle aktører og næringsliv for å støtte aktivitet, deltakelse og prososial atferd.

Dette er igjen i kjernen av studieforbundenes arbeid. Gjennom organiserte kurs og læringsfellesskap skapes det kompetanse, tilhørighet, mestring og nettverk. Det kan handle om likepersonarbeid, mestringskurs, instruktøropplæring, lederopplæring, kulturaktivitet, seniordans, helse- og omsorgsrelaterte kurs, språk, digital kompetanse, organisasjonsopplæring eller praktiske ferdigheter i lokalmiljøet.

Denne typen forebygging lar seg ikke alltid lese direkte av i budsjetter. Effekten ligger ofte i at mennesker bygger relasjoner, får trygghet, mestrer hverdagen bedre, opplever tilhørighet og får tilgang til et nettverk som kan støtte dem før eller når utfordringer blir store. Dette er nettopp den typen samfunnsressurser utvalget ønsker å mobilisere. Derfor bør studieforbundene omtales tydeligere som en del av infrastrukturen for forebyggende og helsefremmende velferd.

Frivilligsentralenes rolle må avklares

Voksenopplæringsforbundet støtter at kommunene trenger bedre kontaktflater mot frivillig sektor. Vi anerkjenner frivilligsentralenes rolle som møteplasser, brobyggere og lokale arenaer for frivillig engasjement. Samtidig er vi bekymret for at dersom frivilligsentralene får ansvar for å samordne eller koordinere frivillige tilbud på vegne av kommunen, kan de få en «bestillerrolle» som risikerer å konkurrere med den organiserte frivilligheten de egentlig skal støtte. Det vil i bunn og grunn kunne slå beina under frivilligheten.

Utvalget foreslår å styrke frivilligsentralenes knutepunktfunksjon, og viser til behov for bedre koordineringsledd mellom kommune og frivillighet. Voksenopplæringsforbundet mener at dette kan gjøres med en tydeligere rolleavklaring. Frivilligsentralene bør bidra med informasjon, oversikt, lokaler, møteplasser og koblinger, men ikke gis en posisjon som gjør dem til kommunens kanal for å bestille, prioritere eller styre frivillige organisasjoners aktivitet.

Den organiserte frivilligheten har egne demokratiske strukturer, egne formål, egne medlemmer og egne kompetansemiljøer. Studieforbundsordningen er en av de viktigste mekanismene for å støtte denne organisasjonsbaserte frivilligheten med opplæring og kompetanseutvikling. Dersom staten bygger opp nye koordineringsstrukturer uten å anerkjenne og styrke de eksisterende, risikerer man å svekke infrastrukturen som allerede fungerer. I verste fall kan man ende opp med å skape en struktur som stagnerer det som allerede fungerer.

Rammevilkår: Ikke bygg nytt før eksisterende infrastruktur er styrket

Voksenopplæringsforbundet mener at oppfølgingen av NOU 2026:6 må bygge på et enkelt prinsipp: Før staten bygger nye strukturer, må den styrke infrastrukturen som allerede finnes. Etter vår forståelse er dette også intensjonen til utvalget når de sier at de vil ende «pilotsyken».

Utvalget peker selv på behovet for færre, mer fleksible og mer langsiktige tilskuddsordninger for frivilligheten, inkludert flerårig støtte. Dette støtter Voksenopplæringsforbundet. For studieforbundene betyr det at staten bør sikre en samlet og forutsigbar finansiering av frivillig opplæring, redusere unødvendig byråkrati og legge til rette for at studieforbundene kan drive langsiktig utviklingsarbeid sammen med sine medlemsorganisasjoner.

Avslutning

NOU 2026:6 peker i riktig retning når den understreker behovet for samskaping, forebygging, mestring og bedre bruk av samfunnets samlede ressurser. Voksenopplæringsforbundet deler denne ambisjonen. Samtidig mener vi at regjeringen i oppfølgingen må være tydeligere på at mye av den infrastrukturen som trengs, allerede finnes.

Vofo vil hevde at regjeringen kan spare betydelige midler ved å ikke øke støtten til frivilligsentralene på den måten NOU-en legger opp til. Etter vårt syn vil en slik økning kunne skade studieforbundsordningen mer enn midlene vil komme samfunnet til gode gjennom frivilligsentralene. Dersom målet er å bruke offentlige midler mer treffsikkert for å løse utfordringene utvalget peker på, bør midlene rettes mot de strukturene som allerede finnes og fungerer.

Studieforbundene når mennesker der de bor. De bygger kompetanse i frivillige organisasjoner. De skaper arenaer for læring, fellesskap og mestring. De gir lokalsamfunn mulighet til å utvikle egne løsninger nedenfra. Og de gjør dette innenfor en lovforankret, demokratisk og offentlig finansiert ordning som allerede har nasjonal utbredelse.

Dersom målet er en velferdskommune som forebygger mer, mobiliserer bredere og bygger på eksisterende lokale ressurser, må studieforbundenes rolle løftes tydelig fram. Vi er ikke et supplement til infrastrukturen utvalget etterlyser. Vi er den.

Med hilsen
Voksenopplæringsforbundet